

*Paula Góralczyk**

SŁOWNICTWO ZWIĄZANE Z RODZINĄ (NA MATERIALE LIST HASEŁ HALINY ZGÓŁKOWEJ I SERII PODRĘCZNIKÓW *HURRA!!!*)

Słowa kluczowe: nauczanie języka polskiego jako obcego (jpjo), kompetencja komunikacyjna, podręczniki z serii *HURRA!!!*, pole leksykalno-semantyczne rodziny

Streszczenie. W artykule przedstawiono słownictwo związane z rodziną, odnotowane przez Halinę Zgółkową w trzech *Listach hasel... do słowników*¹, oraz skonfrontowano jego występowanie w podręcznikach *HURRA!!! PO POLSKU 1, 2 i 3*. Okazało się, że pole leksykalno-semantyczne rodziny nie ma bogatej reprezentacji w podręcznikach z serii *HURRA!!!*. Przedstawiono również kilka definicji kompetencji komunikacyjnej oraz problemy związane z nauczaniem słownictwa. Zwrócono uwagę na to, w jaki sposób tematy lekcji związane z leksyką i semantyką rodzinną wpływają na nauczanie oraz nabywanie kompetencji komunikacyjnej.

Celem niniejszego artykułu było wyekscerpowanie słownictwa związanego z rodziną, występującego w *Liście hasel do słownika-minimum współczesnej polszczyzny* dla pierwszego poziomu nauczania, *Liście hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania oraz *Liście hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania. Autorką powyższych trzech list jest Halina Zgółkowa. Zbadano występowanie tego słownictwa w podręcznikach *HURRA!!! PO POLSKU 1, 2, i 3*. Dokonano analizy jego roli w nabywaniu kompetencji komunikacyjnej. Co ważne, z podręcznikami z serii *HURRA!!!* porównywany był zasób leksykalny samych list, a nie zasób słownictwa w słownikach Zgółkowej.

Do początku lat dziewięćdziesiątych XX w. lektorzy jpjo nie dysponowali żadnymi pomocami, które wskazywałyby na to, czego należy w pierwszej kolejności uczyć zagranicznych studentów. Dla zaspokojenia tych potrzeb w roku 1986 została powołana Komisja Ekspertów, której celem było „udzielenie odpowiedzi na

* paulagoralczyk@gmail.com, Katedra Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, al. Kościuszki 65, 90-514 Łódź.

¹ Są to: *Lista hasel do słownika-minimum współczesnej polszczyzny* dla pierwszego poziomu nauczania, *Lista hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania oraz *Lista hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania.

pytanie, czego uczyć cudzoziemców na poszczególnych etapach zaawansowania językowego” (Seretny, Lipińska 2005, s. 81). Prace Komisji zaowocowały wydaniem zbioru programów nauczania pod redakcją Władysława Miodunki. Znalazły się tu m.in. wspomniane wcześniej trzy listy H. Zgółkowej. Kryteria, przesądzające o umieszczeniu haseł w proponowanych przez nią listach oraz całościowa ich charakterystyka, zostały opisane w artykule pt. *Dobór słownictwa do nauczania języka polskiego jako obcego* (Zgółkowa 1992), opublikowanym właśnie w tym zbiorze. Ze względu na cel mojego opracowania, należy wspomnieć, że decydujące dla Zgółkowej było badanie frekwencyjności wyrazów oraz to, aby na listach znalazło się słownictwo niezbędne w życiu codziennym osób uczących się jppo (np. w *Słowniku-minimum* – pozycja 486 – znajduje się leksem *lektor*). Potrzeba opracowania wymienionych list wynikała z braku tego rodzaju publikacji. Istniejący już *Słownik podstawowy języka polskiego dla cudzoziemców* B. Bartnickiej i R. Sinielnikoff przeznaczony był dla studentów stażystów zagranicznych i nie spełniał kryteriów wyznaczonych przez Zgółkową. Wkrótce po ukazaniu się list został wydany *Słownik minimum języka polskiego* H. Zgółkowej i Z. Kurzowej (1992). W roku 1999 Zofia Kurzowa wydała *Ilustrowany słownik podstawowy języka polskiego*. Najnowszy *Podstawowy słownik języka polskiego z zarysem gramatyki polskiej* H. Zgółkowej wydano w 2008 r. Słowniki, w odróżnieniu od list, zawierają obok hasła jego znaczenie lub znaczenia oraz konteksty użycia.

Lista haseł do słownika-minimum współczesnej polszczyzny mieści około 1579 pozycji (zdarzają się sporadyczne błędy, np. powtórzenia wyrazu, zła numeracja). Jak należałoby się spodziewać, to właśnie na tej liście odnaleźć można najwięcej słownictwa związanego z rodziną. Ponieważ hasła ułożone są alfabetycznie, a nie tematycznie, należało, po pierwsze – ustalić zakres pojęciowy tego słownictwa, po drugie – wyodrębnić je. Zadanie nie było łatwe, gdyż pole leksykalno-semantyczne rodziny może mieć zarówno bardzo szeroki, jak i bardzo wąski zakres. Zaproponowane tutaj gniazda hasłowe posłużyły jako kryterium uznania leksemu za związany z polem semantycznym rodziny. Wyodrębniono cztery gniazda:

1. członkowie rodziny, np. *syn*;
2. uczucia, idee, cechy, np. *biologiczny*,
3. wyrazy dotyczące założenia i prowadzenia rodziny, np. *opiekować się*;
4. inne wyrazy, które w kulturze polskiej nierozzerwalnie związane są z pojęciem rodziny, np. *bocian*.

Na tej podstawie z *Listy haseł do słownika-minimum* wybrano 47 leksemów:

1. → babcia	9. → członek	17. → klócić się
2. → brat	10. → dbać	18. → kobieta
3. → chłopak	11. → dom	19. → kochać
4. → chłopiec	12. → dorosły	20. → kochanie
5. → ciepło	13. → dziadek	21. → kochany
6. → ciocia	14. → dziecko	22. → mama
7. → córka	15. → dziewczyna	23. → matka
8. → cywilny	16. → dziewczynka	24. → mąż

25. → mężczyzna	33. → rodzeństwo	41. → uczucie
26. → miłość	34. → rodzice	42. → wnuk
27. → należeć	35. → rodzina	43. → wujek
28. → nazwisko	36. → siostra	44. → wyjść
29. → ojciec	37. → składać się	45. → zawierać
30. → opiekować się	38. → stan	46. → związek
31. → paniński	39. → syn	47. → żona
32. → płęć	40. → tata	

Pojawiające się jednocześnie w *Liście haseł do słownika-minimum* i w *Liście haseł do słownika podstawowego* wyrazy *ciepło* oraz *wyjść* na pierwszym poziomie nauczania jpjo oznaczają zazwyczaj ‘termiczne ciepło’ oraz ‘wyjście skądś’. ‘Ciepło rodzinne’ i ‘wyjście za kogoś’ to znaczenia, które można przypisać tym wyrazom dopiero na wyższych poziomach. Warto raz jeszcze podkreślić, że niektóre hasła powtarzają się na dwu lub trzech listach Zgółkowej.

Lista haseł do słownika podstawowego języka polskiego dla drugiego poziomu nauczania zawiera około 1302 haseł. Leksemów związanych z rodziną jest tutaj znacznie mniej, mianowicie 25. Zgodnie z powyższymi zasadami wyróżniono:

1. → bezpieczeństwo	10. → małżeństwo	19. → urodzić się
2. → biologiczny	11. → model	20. → wiązać się
3. → bocian	12. → opieka	21. → wychowanie
4. → ciepło	13. → opiekun	22. → wychowawczy
5. → ciotka	14. → ożenić się	23. → wyjść
6. → dobro	15. → panna	24. → zaufanie
7. → gospodarstwo	16. → poczucie	25. → zawarty
8. → krewny	17. → pokolenie	
9. → macocha	18. → ślub	

Należy pamiętać, że wybór cytowanego słownictwa jest subiektywny. Wiele leksemów jest wieloznacznych/wielokontekstowych i wymaga uzupełnienia, np. *model* + *rodziny*, *gospodarstwo* + *domowe*. W przypadku haseł wątpliwych (nie-wystarczająco blisko związanych z tematem) nie zdecydowano się na ich zamieszczenie. Niektóre z wymienionych leksemów można wprowadzić przy okazji innych tematów lekcji, bliżej lub dalej związanych z rodziną (np. ósmy temat lekcji podręcznika *HURRA!!! PO POLSKU 2*, tj. *Relacje z ludźmi – kobieta i mężczyzna*).

Analizie została również poddana *Lista haseł do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania, mimo iż seria podręczników *HURRA!!!* nie jest opracowana dla wyższych poziomów – B2, C1, C2. Pojawiające się tu leksemu związane z semantyką rodzinną nie są jednak na tyle trudne, by nie można ich było w razie potrzeby wprowadzić wcześniej (co ma miejsce również w omawianych podręcznikach). Wyróżniono zatem 24 leksemu:

1. → baba	7. → kuzynka	13. → odpowiedzialny
2. → braciszek	8. → łączyć się	14. → opiekunka
3. → domownik	9. → mamusia	15. → podobieństwo
4. → domowy	10. → młodszy	16. → poród
5. → dzieciak	11. → niemowlę	17. → powiązanie
6. → dzieciństwo	12. → odpowiedzialność	18. → przysięga

19. → rodzinny	21. → synowa	23. → wspólnie
20. → rozstawać się	22. → urodzić	24. → zawierać

Zaskakuje kilka faktów:

– na liście dla poziomu II odnotowano przymiotnik *zawarty*, ale dopiero na Liście dla poziomu III znajdujemy czasownik *zawierać* (czyż nie dopiero po *zawarciu czegoś* coś jest zawarte?);

– na liście dla poziomu III pojawia się leksem *kuzynka*, ale nigdzie wcześniej nie został odnotowany leksem podstawowy – *kuzyn*;

– podobna sytuacja dotyczy dwóch przymiotników – jest *młodszy*, ale nie ma *starszego*;

– na listach haseł widnieją leksemy *urodzić się* i *poród*, ale nie ma samego czasownika *rodzić*.

Te przykłady świadczą o tym, że nie powinniśmy trzymać się kurczowo list Zgółkowej, np. przy tworzeniu ćwiczeń, gdyż są one oparte jedynie na zasadzie frekwencyjności. Niestety, aż do dzisiaj nie powstało dla języka polskiego opracowanie, uwzględniające zarówno listy frekwencyjne, jak i listy słownictwa tematyczno-funkcjonalnego (Seretny, Lipińska 2005, s. 83).

Zatem, jak powyższy wykaz słownictwa podstawowego ma się do zawartości analizowanych podręczników? Najnowszą serią podręczników do nauczania jpjo jest seria *HURRA!!!*, przeznaczona dla dorosłych i młodzieży (od 16 roku życia). Części *PO POLSKU 1, 2 i 3* prowadzą od poziomu A1 do B1. Podręczniki te zawierają teksty współczesne, oryginalne i wzorowane na oryginalnych, poruszające tematy związane z życiem codziennym (m.in. z rodziną), liczne i różnorodne ćwiczenia (Małolepszy, Szymkiewicz 2010).

W *HURRA!!! PO POLSKU 1* nie znajdziemy zbyt wielu postaci i sytuacji związanych z rodziną. Co prawda 4. lekcja, zatytułowana *Czy masz brata?*, wprowadza nazwy członków rodziny, jednak tylko w podstawowym zakresie. Temat rodziny skupia się tu na zaprezentowaniu jej najbliższych członków, bez przedstawienia rodzinnych relacji, uczuć itp. Lekcja 16., *Urodziłem się w Polsce*, skupia się na słownictwie związanym z biografią. Przy tym temacie użyto kilku pojęć, które zostały zaklasyfikowane jako związane z rodziną. Są to m. in. *urodzić się*, *ożenić się*. Lekcja 19., dotycząca wielu, różnych polskich świąt, nie wprowadza nowego słownictwa związanego bezpośrednio z tematem rodziny. Mimo to, dzięki kilku zadaniom, w których przedstawione zostały sposoby obchodzenia świąt w polskich domach, lekcja ta jest świetnym podłożem do rozwijania kompetencji komunikacyjnej. Dzięki zaznajomieniu się z polską kulturą i polskimi zwyczajami, obcokrajowcy poznają polskie zachowania językowe.

Podsumowując, w *HURRA!!! PO POLSKU 1* zostało użytych:

– 15 leksemów z *Listy haseł do słownika-minimum współczesnej polszczyzny* – tj. *babcia*, *brat*, *córka*, *dziadek*, *dzieci* (jako liczba mnoga od leksemu *dziecko*), *mama*, *mąż*, *ojciec*, *rodzeństwo*, *rodzice*, *rodzina*, *siostra*, *syn*, *tata*, *żona*;

– 1 leksem z *Listy haseł do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania – tj. *małżeństwo*;

– 2 leksemy z *Listy hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania – tj. *ożenić się, urodzić się*;

– 3 leksemy, które nie występują na listach hasel H. Zgólkowej, ale bez wątpienia należą do słownictwa związanego z rodziną – tj. *dziadkowie, matka, spodziewać się*.

HURRA!!! PO POLSKU 2 jest najbogatszym w słownictwo, tematy oraz postacie rodzinne podręcznikiem. Poza bogatą nową leksyką, w wielu ćwiczeniach wykorzystano różnorodne sytuacje rodzinne. Przy okazji lekcji 3. opisana została historia pewnej rodziny. Tekst ten powtarza znane już z poprzedniego podręcznika słownictwo (np. *ożenić się*) oraz wprowadza nowe, np. *urodzić*. Ćwiczenia gramatyczne dotyczące aspektu wykorzystują słownictwo rodzinne, np. *wychowywać się – wychować się*. W innym ćwiczeniu podane są definicje stanów cywilnych. Wykorzystanie zdjęcia bocianów w gnieździe (s. 25) prowokuje nie tylko do wprowadzenia leksemu *bocian*, lecz także do zapoznania studentów z polskim zwyczajem tłumaczenia małym dzieciom, skąd się wzięły na świecie. Takie elementy wzbogacają kompetencję komunikacyjną. Lekcja 8., zatytułowana *Relacje z ludźmi – kobieta i mężczyzna*, dotyczy rodziny, małżeństwa, rozwodów, związków, miłości, zazdrości i całego świata uczuć międzyludzkich. Opisywane relacje służą do wprowadzenia niezwykle dużej liczby nowego słownictwa związanego z rodziną. Lekcja 16., *Święta, uroczystości, tradycje*, uzupełnia tematykę lekcji 19. z podręcznika *HURRA!!! PO POLSKU 1* m.in. o ślub i chrzciny. Materiał z lekcji 16. doskonale rozwija kompetencję językową oraz wpływa na rozwój kompetencji komunikacyjnej. Nie sposób przytoczyć tutaj całego słownictwa związanego z rodziną zawartego w tej części podręcznika. Zdecydowana jego większość nie znalazła się na żadnej liście hasel Zgólkowej, m.in. *atmosfera, całować się, chrestny, chrestna, cięża, dzieciństwo, kawaler* (choć w *Liście hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania występuje leksem *panna*), *małżonkowie, mężatka, niewierność, pobrać się, rozstanie* (mimo że w *Liście hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania znajduje się czasownik *rozstawać się*), *rozwidziony, rozwodzić się, rozwód, wdowa, wdowiec, wesele, współzycie, wychowywać się* (w *Liście hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania występuje rzeczownik *wychowanie*), *zdrada, żonaty*. Spośród leksemów obecnych na listach w podręczniku użyto:

– 8 leksemów z *Listy hasel do słownika-minimum współczesnej polszczyzny* – tj. *bocian, chłopiec, dziewczynka, kłócić się, kochać, miłość, wuj* (na liście występuje w dłuższej formie, *wujek*), *związek*;

– 1 leksem z *Listy hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu nauczania – tj. *panna*;

– 2 leksemy z *Listy hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla trzeciego poziomu nauczania – tj. *przysięga, urodzić*.

HURRA!!! PO POLSKU 3, podobnie jak pierwszy podręcznik tej serii, nie ma bogatego słownictwa związanego z rodziną. Pod tym względem propozycja

programowa na poziom B1 jest najuboższa. Lekcja 4., zatytułowana *Jak żyjemy?*, zawiera ćwiczenia przedstawiające sytuacje życiowe polskich rodzin, a także wprowadza pojęcie *gospodarstwa domowego*. Ogromnym walorem tej lekcji jest przedstawienie polskich standardów życia, jednak nacisk został położony na słownictwo socjologiczno-ekonomiczne. W lekcji 12., dotyczącej głównie problemu równouprawnienia, poruszone są również problemy rodzinne. W części rozwijającej sprawność mówienia, na s. 111, znajdują się takie tematy do dyskusji, jak: *Rodzina jest najważniejszą i podstawową komórką społeczeństwa; Matka i dziecko mają prawo do specjalnej opieki i pomocy; Wszystkie dzieci, zarówno małżeńskie, jak i pozamałżeńskie, powinny mieć takie same prawa*. Z kolei na s. 110, w związku z polskim filmem *Tato*, został poruszony temat rozpadu rodziny. Podsumowując nową zawartość leksykalną *HURRA!!! PO POLSKU 3*, można wskazać na użycie:

– 2 leksemów z *Listy hasel do słownika podstawowego języka polskiego* dla drugiego poziomu – tj. *gospodarstwo, opieka*;

– 5 leksemów, które nie występują na listach hasel H. Zgółkowej – tj. *adopcja, małżeński, pozamałżeński, pozew rozwodowy*.

W każdym z trzech omówionych podręczników dominuje słownictwo z *Listy hasel do słownika-minimum współczesnej polszczyzny* dla pierwszego poziomu nauczania. Najbogatszy w słownictwo związane z rodziną jest podręcznik *HURRA!!! PO POLSKU 2*. Jego materiał najlepiej wspomaga nabywanie kompetencji językowej oraz komunikacyjnej. Żadna część *HURRA!!!* nie jest jednak wystarczająca do samodzielnego uczenia się i wymaga uzupełnienia przez lektora podczas lekcji jppo.

Czym w ogóle są obie kompetencje, jak się je definiuje? Kompetencja oznacza tyle, co umiejętność (Szymczak 1999, s. 916). Kompetencja językowa to „znajomość (nieuświadomiona) języka, pozwalająca rozumieć i wypowiadać coraz to nowe zdania, budować ich dowolną liczbę ze skończonego zbioru elementów językowych oraz odróżniać zdania gramatycznie poprawne od zdań niepoprawnych” (Skudrzykowa i in. 2000, s. 86). „Kompetencję językową odróżnia się od performancji² (wykonania)” (Polański 1999, s. 305). Kompetencja komunikacyjna to „świadoma lub nieuświadomiana wiedza o regułach używania języka w różnych sytuacjach stwarzanych przez daną wspólnotę społeczną” (Skudrzykowa i in. 2000, s. 86). Dopiero w latach siedemdziesiątych XX w., po wieloletniej hegemonii gramatyki, zaczęto skupiać się na nauczaniu słownictwa oraz rozwijaniu kompetencji komunikacyjnej, rozumianej, wg Hanny Komorowskiej, jako „umiejętność skutecznego zdobywania i przekazywania informacji w mowie i piśmie w sposób poprawny i odpowiedni dla danej sytuacji” (Seretny, Lipińska 2005, s. 75). Znajomość leksyki uznano za ważny element kompetencji komunikacyjnej. W roku 1976 J. Richards stworzył szczegółową listę umiejętności składających się na kompetencję leksykalną

² Performancja – rzeczywiste posługiwanie się językiem – zależy od wielu różnych czynników, np. pamięci mówiącego, jego stanu zdrowia itp. Czynniki te tłumaczą fakt, że użytkownikom języka mogą zdarzyć się potknięcia językowe, mimo że znają język doskonale. Znajomość tę potwierdzają odruchowe sprostowania mówiących.

native speaker. Istotą kompetencji leksykalnej, wg Richardsa, jest „umiejętność produktywnego użycia jednostek leksykalnych, zwłaszcza w kontekstach, w których się ich dotychczas nie napotkało” (Seretny, Lipińska 2005, s. 76–77).

ESOKJ³ to zbiór powszechnych europejskich standardów, stanowiących bazę dla szczegółowego opracowania programów językowych, wytycznych dla programów nauczania, egzaminów i podręczników – szczegółowo wyszczególnia kompetencje i zdolności wykorzystywane przez użytkowników języka do osiągnięcia zamierzeń komunikacyjnych, takie, jak chociażby wiedza deklaratywna (*savoir*), czyli wiedza o świecie, społeczeństwie i kulturze. Wśród zdolności znajduje się również umiejętność uczenia się (*savoir-apprendre*), czyli świadomość językowa i komunikacyjna, umiejętności fonetyczne, uczenia się i nauczania oraz umiejętności heurystyczne, czyli samodzielne rozwiązywanie zagadnień i nacisk na aktywną postawę, rozwijającą samodzielność myślenia. Poszczególne kompetencje komunikacji językowej podzielono na trzy grupy:

– kompetencje lingwistyczne – mieszczą się tu kompetencje: leksykalna, gramatyczna, semantyczna, fonologiczna, ortograficzna i ortoepiczna;

– kompetencje socjolingwistyczne, które obejmują „wszelkie umiejętności niezbędne dla komunikacji społecznej w danym języku, tzn. wskaźniki lingwistyczne relacji społecznych, zwroty grzecznościowe, powiedzenia, różne style wypowiedzi oraz dialekty i sposoby wymowy, charakterystyczne dla danej społeczności”;

– kompetencje pragmatyczne dotyczące „znajomości zasad, według których wiadomości są: organizowane, budowane i układane («kompetencja prowadzenia rozmowy»), stosowane w pełnieniu funkcji komunikacyjnych («kompetencja funkcjonalna»), szeregowane pod względem schematów interakcyjnych i transakcyjnych («kompetencja twórcza»)» (Raczyńska 2007).

Czy słownictwo związane z rodziną może służyć nauczaniu i nabywaniu kompetencji komunikacyjnej? Oczywiście, że tak. Pisałam o tym, analizując podręczniki. Temat rodziny jest nieodłącznie związany z polską kulturą, polskimi tradycjami, zwyczajami. Sytuacje rodzinne najlepiej nadają się do ukazywania polskiej mentalności, polskich realiów, polskiej przeszłości i teraźniejszości. Lekcje wykorzystujące tę tematykę pozwalają lektorowi przemyścić treści trudne, a nawet niemożliwe do wytłumaczenia (np. polskie przywiązanie do tradycji). Efektywniejsze i szybsze niż podawanie definicji kontekstualnych znaczeń jest ukazywanie konkretnych sytuacji użycia. Najlepiej uczyć, posługując się przykładami. Bogaty treściowo i ilustracyjnie podręcznik jest niezastąpioną pomocą dla lektora jpjo oraz źródłem ciekawych pomysłów lekcji.

Podjęty temat na pewno nie został jeszcze wyczerpany. W przyszłości należy zastanowić się nad różnorodnymi sposobami wprowadzenia słownictwa związanego z rodziną do podręczników na wszystkich poziomach oraz nad możliwościami wykorzystania takiego słownictwa do nauczania kompetencji komunikacyjnej obcokrajowców.

³ Europejski system opisu kształcenia językowego.

BIBLIOGRAFIA

- Burkat A., Jasińska A., 2005, *HURRA!!! PO POLSKU 2*, Kraków.
- Burkat A., Jasińska A., Małolepszy M., Szymkiewicz A., 2009, *HURRA!!! PO POLSKU 3*, Kraków. *Europejski system opisu kształcenia językowego* [online], <http://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cerf> [21.04.2013].
- Małolepszy M., Szymkiewicz A., 2010, *HURRA!!! PO POLSKU 1*, Kraków.
- Polański K. (red.), 1999, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław.
- Raczyńska M., 2007, *Kompetencje lingwistyczne, socjologiczne, pragmatyczne i funkcjonalne w uczeniu się i nauczania języka według standardów Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego* [online], <http://spnjo.polsl.pl/konferencja/materialy/referaty/raczynska.pdf> [21.04.2013].
- Seretny A., Lipińska E., 2005, *ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego*, Kraków.
- Skudrzykowa A., Urban K., 2000, *Mały słownik terminologiczny z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej*, Kraków–Warszawa.
- Szymczak M. (red.), 1999, *Słownik języka polskiego*, t. 1, Warszawa.
- Zgólkowa H., 1992a, *Dobór słownictwa do nauczania języka polskiego jako obcego*, [w:] *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*, red. W. Miodunka, Kraków.
- Zgólkowa H., 1992b, *Lista hasel do słownika-minimum współczesnej polszczyzny (I poziom nauczania)*, [w:] *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*, red. W. Miodunka, Kraków, s. 67–77.
- Zgólkowa H., 1992c, *Lista hasel do słownika podstawowego języka polskiego (II poziom nauczania)*, [w:] *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*, red. W. Miodunka, Kraków, s. 78–87.
- Zgólkowa H., 1992d, *Lista hasel do słownika podstawowego języka polskiego (III poziom nauczania)*, [w:] *Język polski jako obcy. Programy nauczania na tle badań współczesnej polszczyzny*, red. W. Miodunka, Kraków, s. 88–99.
- Zgólkowa H., 2008, *Podstawowy słownik języka polskiego z zarysem gramatyki polskiej*, Poznań.
- Zgólkowa H., Kurzowa Z., 1992, *Słownik minimum języka polskiego*, Poznań.

Paula Góralczyk

FAMILY VOCABULARY (IN HALINA ZGÓLKOWA'S LISTS AND THE HURRA!!! TEXTBOOK SERIES)

Keywords: teaching Polish as a foreign language, communicative competence, textbooks in the *HURRA!!!* series, lexical-semantic field

Summary. The article discusses vocabulary connected with family. It examines the occurrence of this vocabulary in Polish language teaching textbooks *HURRA!!! PO POLSKU 1, 2 and 3*. Some attention was also paid to how the lesson topics connected with family influence the teaching process and the process of developing the communication competence.